

WIKIPEDIA, CZYLI JESZCZE NIGDY...

1. Encyklopedie, zwłaszcza powszechnie, są uważane za najbardziej ambitny, najtrudniejszy rodzaj popularyzacji. Wielotomowe dzieło obejmujące całość wiedzy z najróżniejszych dziedzin, napisane z naukowym rygorystem, przeznaczone dla odbiorcy nie tylko nieznającego się na jakiejś konkretnej dziedzinie, ale często dopiero pobierającego nauki – czy można sobie wyobrazić trudniejsze zadanie?

2. Słowo „encyklopedia” pochodzi od greckich słów enkyklios – ogólny i paideia – (wy)kształcenie. Od lat używa się go na określenie wydawnictwa informacyjnego zawierającego zbiór wiedzy ogólnej lub z wybranej dziedziny. Pierwsze książki pod takim tytułem zaczęły się pojawiać w XVI wieku, choć zbiory o podobnym charakterze, tyle że inaczej nazywane, były tworzone już w starożytności i w średniowieczu.

3. Popularyzatorski charakter, przydatność dla szerokich kręgów użytkowników, nadawały encyklopediom wyjątkowe znaczenie. Były przez wieki tym, czym Internet jest dziś. Trudno przecenić rolę, jaką odegrała w historii Wielka Encyklopedia Francuska, wydawana przez Diderota i d'Alemberta w latach 1751-1780. W tym samym czasie zaczęto wydawać kilka encyklopedii, które kontynuowane są do dziś, jak na przykład Encyclopaedia Britannica. Tworzenie encyklopedii to wielkie przedsięwzięcie organizacyjne, finansowe i edytorskie. Nowa wersja XV wydania Encyclopaedia Britannica, powstała w 1974 roku, była dziełem przeszło czterech tysięcy autorów ze 131 krajów. Koszt przygotowania (nie licząc kosztów druku) wyniósł 32 miliony ówczesnych dolarów, co przekłada się na sumę około 100 milionów dolarów dzisiejszych. Można powiedzieć, że każde społeczeństwo ma taką encyklopedię, na jaką je stać, jakiej potrzebuje i jaką jest w stanie stworzyć, ale też na jaką pozwalają warunki.

4. Od 15 stycznia 2001 roku realizowany jest bezprecedensowy projekt stworzenia największej encyklopedii w dziejach ludzkości – Wikipedii, czyli „wolnej encyklopedii, którą każdy może redagować”. Inicjatorem tego przedsięwzięcia jest Jimmy Wales, amerykański biznesmen o wielkim, idealistycznym zacięciu. Nazwa pochodzi z języka hawajskiego; „wiki wiki” to po hawajsku „szybko”. Wales wpadł na genialny pomysł: zamiast tworzyć zespół specjalistów, który przez dziesięciolecia budowałby kolejne dzieło encyklopedyczne, postanowił wykorzystać entuzjazm, dobrą wolę, a przede wszystkim wiedzę milionów ochotników na całym świecie – „encyklopedystów” XXI wieku.

5. Dziś Wikipedia istnieje w ponad dwustu wersjach językowych, z tego w trzydziestu dwóch ma ponad 50 tysięcy haseł, a w około siedemdziesięciu – ponad 10 tysięcy. Największa jest wersja angielska, zawierająca ponad 3 miliony haseł. Polska Wikipedia ma przeszło 600 tysięcy haseł i jest czwartą co do wielkości, po angielskiej, niemieckiej i francuskiej, ale przed hiszpańską, japońską, chińską czy rosyjską. We wszystkich wersjach językowych Wikipedia zawiera przeszło 10 milionów haseł. Łączne nakłady poniesione przez Walesa na Wikipedię wyniosły zaledwie około 500 tys. dolarów. Jimmy Wales nazwał swoje dzieło „próbą stworzenia i rozpowszechnienia wielojęzycznej wolnej encyklopedii o najwyższym możliwym poziomie dla każdej osoby na Ziemi w jej własnym języku”. Ocenia się, że korzysta z niej około siedmiuset milionów użytkowników rocznie (przez co rozumie się liczbę wejść na jej strony, a nie liczbę fizycznych osób). Równie imponująca jak liczba haseł, wersji językowych i użytkowników jest liczba autorów. Wikipedię stworzyło około 100 tysięcy autorów. Ich praca nie była opłacana. Jest to chyba największy „czyn społeczny” w dziejach! Ochotniczy zaciąg do grona autorów, swoboda tworzenia haseł, brak hierarchicznej redakcji, ucieranie wersji hasła w toku sporów i dyskusji, nośnik (Internet) – to nie jedyne różnice pomiędzy Wikipedią a

tradycyjnymi encyklopediami. Niezwykle ważne jest to, że korzystać z niej może każdy za darmo.

6. Ten anarchiczny sposób tworzenia encyklopedii oraz jej darmowy charakter wzbudzały wielkie emocje, oskarżenia, próby dyskredytacji z jednej strony, a deklaracje o prawdziwie wolnościowym i demokratycznym sposobie dystrybucji i upowszechniania wiedzy z drugiej. Prawda leży po obu stronach.

7. Brak kontroli nad standardami haseł to najczęstszy zarzut. obrońcy mówią, że każdy może przecież hasło poprawić, uściślić czy rozbudować. Tylko skąd laik ma wiedzieć, które hasło należy do jakiej kategorii? (Obecnie przy wielu hasłach znajduje się uwaga, że wymagają one uzupełnienia). Wikipedia padła też (i pada nadal) ofiarą aktów wandalizmu. Niektórzy lubią umieszczać bazgroły na murach, łamać ławki w parku czy niszczyć przystanki autobusowe – inni korzystają z okazji, by zdewastować niezabezpieczone hasła w największych encyklopediach świata.

8. Niestety, niektóre hasła trzeba było chronić przed swobodnym dostępem pseudoautorów. Dotyczy to zwłaszcza biogramów najbardziej znanych (i kontrowersyjnych) osób oraz bieżących wydarzeń politycznych. Ten wandalizm bywa dziełem zaskakujących ośrodków. Skandalem zakończyło się śledztwo w sprawie dewastacji stron dotyczących przeciwników politycznych prezydenta G. W. Busha. Okazało się, że niektórych aktów wandalizmu dokonywano z komputerów znajdujących się w Białym Domu.

9. Inny częsty zarzut pod adresem Wikipedii to rzekomo „nijaki”, pozbawiony autorskiej werwy charakter artykułów, będący wynikiem ucierania się poglądów i kompromisów zawieranych przez wielu autorów. Cóż, to zarówno wada, jak i zaleta. Anarchiczny sposób powstawania tej „księgi” wpływa też na bardzo przypadkowy dobór haseł. Nawet w obszernej polskiej wersji często brakuje artykułów na, wydawałoby się, bardzo ważny temat, a można znaleźć szczegóły na temat czegoś mało istotnego.

10. Moje osobiste doświadczenie z używaniem i tworzeniem haseł w Wikipedii pokazuje, że jest to źródło informacji niezwykle użyteczne, ale wymagające dużej ostrożności. Nadaje się jako szybki i łatwy podręczny odnośnik, zbiór odsyłaczy, który w żadnym wypadku nie może być traktowany jako materiał źródłowy, a tym bardziej nie powinien zastępować podręcznika czy akademickich rozpraw i monografii. Świetne rezultaty przynosi porównanie treści tego samego hasła w kilku wersjach językowych.

11. Wielki sukces Wikipedii wynika nie tylko z entuzjazmu autorów, niebywałego pospolitego ruszenia ludzi chcących się podzielić swoją wiedzą, ale i z tego, co odziedziczono po poprzednikach. Newton w słynnym liście do Hooke'a napisał: „Jeśli widziałem dalej, to tylko dlatego, że stałem na ramionach gigantów”. Szybki start projektu był możliwy dzięki wchłonięciu zbiorów haseł z kilku encyklopedii i słowników, które stały się publicznie dostępne w sieci. Biorąc pod uwagę popularność Wikipedii, można powiedzieć, parafrazując Churchilla, że „jeszcze nigdy tak wielu nie zawdzięczało tak wiele tak nielicznym”. Pamiętając jednak o wielkiej liczbie autorów, może lepiej powiedzieć: „Jeszcze nigdy tak wielu czytelników nie zawdzięczało tak wiele tak licznym autorom”.

Zadanie 1. (1 pkt)

Na podstawie akapitów 1. i 3. odpowiedz na pytanie, dlaczego tworzenie encyklopedii powszechnej jest niezwykle trudnym przedsięwzięciem. Wymień trzy powody.

Zadanie 2. (1 pkt)

Podaj dwa powody uzasadniające celowość użycia liczb w akapicie 5.

Zadanie 3. (1 pkt)

Wymień trzy różnice między Wikipedią a tradycyjną encyklopedią.

Lp.	Wikipedia	Encyklopedia
1.		
2.		
3.		

Zadanie 4. (1 pkt)

Jaką funkcję w kompozycji całego tekstu pełni akapit 6.?

Zadanie 5. (1 pkt)

Wymień dwa powody uzasadniające uznanie przez autora sposobu tworzenia Wikipedii za anarchiczny.

Zadanie 6. (2 pkt)

Jakie środki językowe w akapitach 5. i 7. nadają tekstowi zabarwienie emocjonalne? Określ dwa i podaj przykład każdego z nich.

Zadanie 7. (2 pkt)

W akapitach 7.–9. zostały wyliczone zarzuty formułowane pod adresem Wikipedii. Wymień dwa, z którymi autor artykułu się zgadza.

Zadanie 8. (1 pkt)

W akapicie 8. autor posłużył się przykładem. Wyjaśnij, jakie zjawisko nim zobrazował.

Zadanie 9. (1 pkt)

Wyjaśnij, jak autor ocenia Wikipedię jako źródło informacji (akapit 10).

Zadanie 10. (1 pkt)

Czym na tle całego tekstu wyróżnia się sposób formułowania opinii o Wikipedii w akapicie 10.?

Zadanie 11. (2 pkt)

Wyjaśnij, jakie funkcje w tekście pełni zacytowana w akapicie 11. metafora, którą posłużył się Newton. Wymień dwie.

Zadanie 12. (2 pkt)

Każdemu punktowi linearnego planu artykułu przyporządkuj numery akapitów (pamiętaj, że jest to pełny plan całego tekstu, a więc obejmuje wszystkie akapity).

1. Informacje dotyczące tradycyjnej encyklopedii
2. Historia Wikipedii
3. Niebywały sukces internetowej encyklopedii
4. Zalety i wady nowego źródła informacji
5. Subiektywne odczucia autora
6. Podsumowanie rozważań

Zadanie 13. (2 pkt)

Dokończ zdania, wybierając słowa spośród podanych: wnioskowanie, definiowanie, porównywanie, przeciwstawienie

1. Zdanie: Encyklopedie to wielotomowe dzieła obejmujące całość wiedzy z najróżniejszych dziedzin jest przykładem
2. Zdanie: Ten anarchiczny sposób tworzenia encyklopedii oraz jej darmowy charakter wzbudzały wielkie emocje, oskarżenia, próby dyskredytacji z jednej strony, a deklaracje o prawdziwie wolnościowym i demokratycznym sposobie dystrybucji i upowszechniania wiedzy z drugiej jest przykładem
3. Zdanie: Biorąc pod uwagę popularność Wikipedii, można powiedzieć, [...] że „jeszcze nigdy tak wielu czytelników nie zawdzięczało tak wiele tak licznym autorom” jest przykładem

Zadanie 14. (2 pkt)

Uzupełnij tabelę, wpisując w odpowiedniej rubryce literę „I”, jeśli zdanie zawiera informację, lub literę „O”, jeśli w zdaniu jest wyrażona opinia.

Lp.	Zdanie	Odpowiedź
-----	--------	-----------

1.	Pierwsze encyklopedie, książki pod takim tytułem, zaczęły się pojawiać w XVI wieku.	
2.	Tworzenie encyklopedii to wielkie przedsięwzięcie organizacyjne, finansowe i edytorskie.	
3.	[...] jest to źródło informacji niezwykle użyteczne, ale wymagające dużej ostrożności.	
4.	Świetne rezultaty przynosi porównanie treści tego samego hasła w kilku wersjach językowych	